

Stupka, Vladimír

[Aragon, Louis. O literatuře]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1957, vol. 6, iss. D4, pp. 179-180

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108568>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

zřejmě nejsympatičtější. Jejich poetický přínos přispívá slovem více nebo méně bojově vyhoceným k ozdravení lidských vztahů a k hledání oné maximální spravedlnosti společenské, po níž touží lidstvo, přežijí dvojitý válečnou katastrofu. S hlubokým porozuměním vykládá Rousselot lyrickou tvorbu dnešních pokrokových básníků Francie, s nimiž, ač nemarxista, má pro své příslušenství k dělnické třídě mnoho společných zájmů. Proto se některé z jeho portrétů rozvíly v plastické kritické medailony, provázené šťastně vybranými ukázkami z lyrické tvorby, které dokládají správnost Rousselotova soudu a řazení.

Vladimír Stupka

L. Aragon: **O literatuře.** Výběr, předmluva a poznámky Dr. M. Aymonina, předklad J. Fleischmanna, Dr. J. Kolaříka, Dr. A. Krušiny a V. Petříkové. 62. sv. knihovničky Varu. Československý spisovatel, Praha 1956, 120 stran.

Výbor pěti Aragonových statí doplňuje českému čtenáři obraz předního francouzského pokrokového spisovatele, jehož prózu i lyriku máme již zčásti tlumočenu, i když ne vždy dosti uspokojivě.

Vedle svého lyrického a epického díla slovesného je L. Aragon též znamenitým esejistou, který se ve svých úvahách zabývá různými kulturními a ideologickými otázkami. Jen zčásti byly tyto Aragonovy podnětné příspěvky sebrány v knižní celek. Většina z nich zůstává otřesena v pokrokových revuích francouzských, jako v *L'Europe, la Nouvelle Critique* a *Les Lettres françaises*. Pohotovost i šíře Aragonovy pozornosti zabývá se zvláště těmi náměty, které třeba rychle osvětlit s pokrokového hlediska. Čtenáři týdeníku *Lettres françaises* měli již často příležitost ocenit jasně vyhraněné stanovisko Aragonovo, nekompromisní a nebojácné, přímé a otevřené.

Tato sympatická vlastnost Aragonovy esejistiky je společným znakem také oněch pěti statí, které můžeme číst v české podobě. Každá z nich je svědectvím Aragonova postoje k určité problematice: jeho poměru k národní a umělecké tradici francouzského lidu; jeho živého vztahu ke kulturnímu dědictví předchozích generací, viděného ovšem očima marxisty, a proto zbaveného pozlátka idealistického výkladu i buržoasního hodnocení; jeho odpovědného postoje k umělecké a básnické tvorbě, tvořící skutečné a trvalé hodnoty v pevně kázní dialektické jednoty obsahu a formy; jeho ideové věrnosti komunistického intelektuála, stojícího hrdě v bojovém řípu proletářského internacionalismu. Ale také postoje umělce, který ví, jakou silou je pro tvůrčího člověka kritika i sebekritika, jak je to patrné zvláště ve statích *Stranícké umění ve Francii* a v *Projevu na II. sjezdu sovětských spisovatelů*. Aragon tu podrobuje kritické prověrce svou vlastní básnickou činnost, která byla až do jeho rozchodu se surrealismem zatížena idealistickými přežitky. Obecně pak Aragon adresuje, a to i svým literárním druhům, jejichž činnost jeví vážné nedostatky ideologické, přesvědčení o nutnosti budovat nové umění na pevné základně pokrokových idejí, umění, vycházející z kulturního dědictví a lidské i politické skutečnosti francouzského lidu. Také Aragonův sjezdový projev připíná se v podstatné části k prvému eseji, aby v opoře o zkušenosti sovětských spisovatelů a ze zřetelím ke specifickým znakům francouzského vývoje společenského podal důkaz o možnosti užítí metody socialistického realismu v literární tvorbě země s kapitalistickým zřízením. Třeba tu ocenit Aragonovu kritickou pouť do kulturní minulosti Francie, onen ve zkratce provedený, ale přesvědčivý pohled, odkrývající zřetelné stopy realistické linie ve francouzské slovesnosti starší i novější doby. Stejně vítáme Aragonův výhled do básnických zítřků v poesii, která čerpá svou sílu z pokrokových zkušeností předchozích generací, v poesii, která hledá a nalézá svou nejlepší tematiku v životě skutečných lidí a v problémech, které je zaměstnávají. Poesii, která jde vpřed svým bojovým odhodláním uskutečňovat konečný cíl všech lidí na světě a která proto definitivně vymýtla sobecký předud pomyslného klidu básnického jednotlivce, izolujícího se od života a mas.

Vedle závěrečného Stendhalova portretu v kostce, jímž Aragon modeluje v novém a pokrokovém osvětlení podobu i význam tohoto realistického mistra francouzského románu v 19. století, upíná se čtenářská pozornost k zbývajícím dvěma esejům, které, aniž máme v úmyslu zmenšovat význam ostatních statí, jsou v Aymoninově výběru zvláště vítané a cenné. V diptychu *Bloch a Rolland Aragon* detailně a na základě dopisového materiálu konfrontuje postoj R. Rollanda a J. R. Blocha k mravní závaznosti obecně lidské, vystavené ohni zkoušek prvé a druhé světové války. Bloch podobně jako Barbusse prožil útrapy prvního světového požáru přímo na frontě, mezi řadovými vojáky a byl několikrát raněn, aby se znovu vrátil na frontu. A přece Bloch projevil již jako mladý profesor historie v Poitiers před světovou válkou své pokrokové smýšlení a jeho bojovná revue *L'Effort libre* stanula na nejkrasnější levici tehdejší socialistické strany. Měl tedy možnost

zaujmut postoj proti válce, která na německé i francouzské straně byla dílem imperia-
listů. Přesto dal však Bloch přednost nacionalistickému okouzlení pro domněle francouzskou
věc a bil se opravdu poctivě. R. Rolland, s nímž se Bloch stýkal již před válkou a s nímž
si dopisoval i ze zákopů a nemocnic, pochopil rázem, jaká byla podstata a původ válečného
střetnutí. Ve svém švýcarském exilu volil Rolland postoj „nad vřavou válečnou“, dovo-
lující mu, aby odsoudil zbytečnost a falešnost tohoto konfliktu a zločinu proti lidství,
vyvolaného temnými silami válečných zbrojařů imperialismu. Aragonovi je však ku podivu
bližší i sympatičtější stanovisko Blochovo, protože v jeho rozhodnutí se projevilo nadšení,
zájem i radost z překonaného individualismu, onen „kolektivní ideál z rozpuštění indivi-
duality v mase“. Nuže toto citové kritérium, které vedlo Blocha v omyl a blud proti
rozumem podepřenému postoji Rollandovu, usnadnilo prý Blochovi jeho další vývoj po prvé
a za druhé světové války a řídilo jeho kroky na cestě revoluční avantgardy. Soudím, že
diptych *Bloch a Rolland* by jen získal, kdyby byl rozřízen o Barbusse, o celou skupinu
pokrokových intelektuálů, o podrobnější rozbor společenské a ideologické situace před
r. 1914 a v období mezi oběma světovými válkami, aby se ideový konflikt projevil
v jasnějším světle. Po publikaci dalších denků Rollandových a Blochovy korespondence
z let 1914—1918, kterou otiskuje revue l'Europe, byla by to cesta mnohem schůdnější
a užitečnější.

Aragonova předmluva k sbírce *Musée Grévin* přináší pod názvem *Černé ryby neboli
o realitě v poesii* vitané poučení o básnickově tvůrčím procesu v době, kdy překonal své
surrealistické začátky a kdy se, obrozen pokrokovou linií marxistického myšlení i poučen
tvrdou zkušeností okupované Francie, vyhranil ve svou dnešní podobu. Mýlil se J. Bédier,
hledající skutečnou polohu města Luiserne s jeho černými rybami. A přece jeho omyl,
vyvrácený dalšími učenými badateli, neoslabil sličnost básnické imaginace a jejího obrazu,
toho složitého procesu tvůrčího, spočívajícího na skutečném vidění, na skutečných pod-
mínkách lidského bytí. Odtud i krása a cena starých skládání francouzských, význam
a trvalý ohlas národního kulturního dědictví. Proto Aragonův výklad o tom, jak tvořil
v hrůzách okupace a v pevné naději na vítězství práva a lidskosti své *Musée Grévin*, je
klíčem k této poesii a brankou k Aragonovu básnickému tvoření vůbec. I v *Musée Grévin*
se objevily po válce nepřesnosti, neúplnosti, omyly. A přece ani jedno z těchto nedopatření
nebylo s to zlehčit poslání a význam tohoto básnického výkřiku hrůzy a výčitky pošla-
paného lidství.

Ve znaleckém výběru Aymoninové a opravdu českém tlumočení překladatelským
kolektivem, spolu s vítaným a pečlivým aparátem poznámkovým, je tento soubor Arago-
nových literárních statí přínosem, který nejen dokresluje naši představu o básníkovi, ale
také poučuje výstižně o clech a úspěších soudobé francouzské pokrokové literatury.

Vladimír Stupha